

ANMÄLAN TILL GRANSKNINGSNÄMNDEN

RAMARNA FÖR BEDÖMNINGEN

Enligt 13 § i sändningstillståndet ska SVT så noggrant som omständigheterna medger kontrollera sakuppgifter i programmet. Sändningsrätten ska utövas opartiskt och sakligt. Vederbörande myndighet konstaterar: "Uppgifter som är av betydelse ska vara korrekta. Inslag får inte vara vilseledande, till exempel genom att betydelsefulla uppgifter utelämnas." Att vilseleda om innehållet i allmänna handlingar kan utgöra ett brott mot saklighetskravet (se t.ex. Granskningsnämndens beslut 2011-04-04, dnr 10/00507).

UTTALANDEN I PROGRAMMET

I "30 sekunder" förekommer olika påståenden, stundom kategoriska sådana. Här kan följande återges i transkription:

"Helt nytt och avgörande är insikten om hur trafiksignalerna slår om mellan grönt och rött, vilket polisens utredare av Palmemordet aldrig tagit hänsyn till." (01:05-16)

"Vi har gett Trafikkontoret i Stockholm uppdraget att undersöka hur trafiksignalerna på Sveavägen fungerade 1986. Resultatet visar att vi med säkerhet kan hävda att Mårelius parkering på avkännaren på Tunnelgatan påverkat trafikljusen på Sveavägen." (10:34-10:53)

Ett segment i filmen kallas genom rubrik för "Lisbeth Palmes vittnesmål i tingsrätten (Uppläst av skådespelare)". Det lyder: "Jag ser att Olof sjunker ihop och jag närmar mig för att söka hjälp. Jag gjorde den bedömningen då, att jag hade ingen hjälp att hämta där. Då vände jag mig snett bakåt. Och där kom en person som såg spensligare ut, och det var en man som såg att jag sökte hjälp, som han avvisade och vred sakta på huvudet. Se'n såg jag inte honom mera." (24:09-24:39).

"När det blir grönt svänger Leif Ljungqvist direkt till vänster in mot mordplatsen. I det tidsfönster som så uppstår kan det helt enkelt inte vara mördaren han ser på mordplatsen. Det är då Leif Ljungqvist gör sin iakttagelse av Christer Pettersson, som står och tittar rakt på Lisbeth Palme." (24:48-25:12)

"Leif Ljungqvist sitter i bilen tillsammans med Jan Andersson och ser Lisbeth Palme stå och titta rakt på Christer Pettersson. Hon får ingen hjälp av honom. Som vi tidigare sett i filmen, så har mördaren redan försvunnit innan Leif Ljungqvist fått grönt ljus och svängt runt och fram till mordplatsen. I det snabba händelseförloppet har det uppstått en tidslucka där Christer Pettersson under några sekunder avslöjar sin närvaro. Ljungqvist är säker på att han har sett Christer Pettersson." (25:25-57)

Leif Ljungqvist får påstå att mannen han sett "var barhuvad, han hade mörkblå täckjacka, mörka byxor och lågskor" (26:29-40). "Det råder ingen tvekan om att han hade blå täckjacka. De frågade i rätten var han [underförstått Christer Pettersson] hade sin blåa täckjacka. Jo, den brann upp i tvättmaskin", säger han. Ja, då har han ju sagt var de tagit vägen, va, men hur kan det brinna upp i en tvättmaskin? Det förstår jag inte." (27:24-42)

"Enligt vad vår klocka och trafikljusen vittnar om, så kan Leif Ljungqvist mycket väl ha rätt i sina iakttagelser. Christer Pettersson har stått på mordplatsen och mött Lisbeth Palmes blick." (27:42-57)

Vittnet Anders Björkmans vittnesmål från tingsrätten spelas upp, och här säger denna bl.a. att den flyende mannen hade en halvlång mörk jacka. Speakerrösten sammanfattar: "Som nyss framgått av Anders Björkmans vittnesmål i tingsrätten så stämmer ingenting med vad Leif Ljungqvist berättar att han har sett. Båda två kan helt enkelt tala sanning, men de gör sina iakttagelser vid olika

tidpunkter." (32:34-47)

"Den han [vittnet Hans Johansson] ser måste vara samme man som Leif Ljungqvist sett springa in i gränden - alltså Christer Pettersson." (35:37-44)

"Men hur kan det komma sig att polisen mordutredare aldrig undersökte ljussignalerna och var bilarna befann sig vid olika klockslag?" (36:38-45)

"Filmen ger med hjälp av just tiden och trafikljusens skiftningar en tydlig beskrivning av när mördaren lämnat mordplatsen." (37:34-42)

"Först när det slår om till grönt kan Leif Ljungqvist svänga in mot mordplatsen och han kan senare vittna om att han ser Christer Pettersson och Lisbeth Palme, och att deras blickar möts." (38:00-12)

"Trafikljusens gräns mellan rött och grönt har blivit ett sannolikt bevis för att några sett själva mordet, och sett mördaren avvika vid cirka nio sekunder, när ett annat vittne ett antal sekunder senare sett en annan person framme vid mordplatsen. Sannolikt Christer Pettersson, som Lisbeth Palme mycket envist hävdade att hon mött på mordplatsen, ända till sin död." (44:53-45:17)

IFRÅGASATTA UTTALANDEN OCH MOTIVERING HÄRTILL

Avsikten med denna anmälan är inte att syssla med något "privatspanande" angående Palmemordet eller att analysera några teorier som framförts angående gärningsmannskapet kring mordet. Avsikten är endast att ifrågasätta det källstöd som dokumentärskaparna har haft för påståenden i dokumentären, och dokumentärskaparnas behandling av källmaterialet. Jag avhåller mig i stort från att diskutera vederhäftigheten i den tes som dokumentärskaparna driver.

I. Mest väsentligt i dokumentären är den betydelse filmskaparna menar att trafikljusens skiftning haft för förloppet på mordplatsen, och för vittnenas möjligheter att göra olika iakttagelser. Att vittnena lämnar olika uppgifter tas till intäkt för att de sett olika personer, med trafikljusen som utgångspunkt i tidsschemat. Filmskaparna hävdar att Trafikkontoret i Stockholm på uppdrag av dem har undersökt hur trafiksignalerna på Sveavägen fungerade 1986, och att man i filmen har grundat sin analys på "resultatet" av undersökningen. Dessa resultat kallas "ett sannolikt bevis" för att mer än en man setts springa från mordplatsen. Trafikljusen lyfts fram flera gånger och sägs "vittna om" ett visst händelseförlopp. Högst väsentligt är således att uppgifterna som lämnas om trafikljusen stämmer.

Samhällsmagasinet Avsnitt har tillfrågat Trafikkontoret i Stockholms stad om det material man därifrån lämnat till dokumentärskaparna, och har fått till svar att inga handlingar lämnades ut, utan att dokumentärskaparna höll en muntlig intervju. Linnea Svärd på Trafikkontoret uppgav: "Det finns inga trafiksignalhandlingar kvar från 1986 men trafiksignalen såg enligt uppgift från en tidigare anställd äldre medarbetare troligen ut på liknade sätt som idag med vissa frågetecken som förklarades för Bo G Andersson. Trafikkontoret har i muntlig intervju förklarat hur trafiksignalen kan [ordet "kan" är understruket] ha fungerat baserat på de vittnesuppgifter som Bo G Andersson tagit del av och redovisat muntligen vid intervjun. Trafikkontoret har alltså enbart förklarat hur en trafiksignalanläggning fungerar för filmskaparna och inte i detalj hur den specifika trafiksignalanläggningen fungerade 1986. Slutsatserna och övriga antaganden har sedan varit filmskaparnas." (se <https://magasinetavsnitt.wordpress.com/2023/03/04/tveksam-bevisning-i-ny-palmedokumentar/>)

Trafikkontoret har alltså inte alls till dokumentärskaparna redovisat några resultat om "hur trafiksignalerna på Sveavägen fungerade 1986". Trafikkontorets uppgifter till Bo G Andersson har inte heller utgått ifrån någon "undersökning" av trafiksignalerna omkring Sveavägen, utan en äldre medarbetare vid Trafikkontoret har svarat på frågor utifrån av Andersson muntligt redovisade vittnesuppgifter. Trafikkontorets uppgifter har uppenbarligen baserats på hur

trafiksignalanläggningar ser ut idag och på en medarbetares hågkomster. Likväl har dokumentärskaparna hävdade att de, på grund av "resultatet" av Trafikkontorets 'undersökning', "med säkerhet kan hävda" att ett vittnes placering "på avkännaren på Tunnelgatan påverkat trafikljusen på Sveavägen". Detta är grovt missvisande, särskilt som dokumentärskaparna alltså själva styrt Trafikkontorets svar genom att muntligen redovisa (vissa, av dem själva utvalda, kan antas) vittnesuppgifter. Redan påståendena om trafikljusen måste anses bryta mot kravet på saktlighet.

II. Tesen i dokumentären är att Lisbeth Palme och vissa andra vittnen såg Christer Pettersson, som var ett oskyldigt vittne och inte gärningsman. Lisbeth Palme ska alltså ha pekat ut Christer Pettersson på grund av att denne varit på mordplatsen och nekat henne hjälp. Redan anklagelsen om att Christer Pettersson skulle ha befunnit sig på mordplatsen och vägrat hjälpa den döende statsministern är en allvarlig anklagelse, som kräver stark uppbackning. I filmen citeras en bit av förhöret med Lisbeth Palme i tingsrätten. Detta citeras emellertid på ett ytterst missvisande sätt.

Lisbeth Palme berättar att hon noterar att hon själv blivit beskuten. "Det är en mycket kort tidsrymd ... och jag ... ser att Olof sjunker ihop. Jag bestämmer mig för att försöka söka hjälp. Allt detta sker mycket fort." Lisbeth Palme berättar sedan om sin iakttagelseförmåga. Åklagaren frågar vad hon ser. Hon svarar: "Då ser jag en person som står under hörnet ... och stirrar ... mot mig ... och Olof ...". Denna man står nära. Lisbeth lämnar en detaljerad beskrivning av mannen, som hade en stirrande blick, en mörk blå jacka, framskjutet käkparti m.m. Hon säger sedan: "Jag gjorde den bedömningen då att jag hade ingen hjälp att hämta. Jag uppfattade att skotten kom från längre håll. Men jag har förstått att det inte var så, tekniskt. Men jag gjorde omedelbart bedömningen att jag inte kunde få hjälp av personen. Då vände jag mig snett bakåt, och där kom en person som såg spensligare ut ... och han - det var en man - han vred sakta på huvudet när han förstod att jag sökte hjälp, som han avvisade den hjälpen. Sedan såg jag inte honom mera." Åklagaren omber Lisbeth Palme att beskriva "den personen". Hon svarar: "Det är nästan ett orangeaktigt ljus där, som gör att färger är svåra att uppfatta - men något ljusare och midjelång jacka. Jag vet inte ... Jag såg egentligen inte ansiktet tydligt. Men han gav ett spensligare intryck." (se tingsrättsförhöret 1989-06-19, Stockholms tingsrätts aktbilaga 198 i mål nr B 847/88, återgivet bl.a. på <http://lennartremstam.blogspot.com/2015/04/lisbeth-palme-forhors-i-tingsratten-1989.html>, s. 9-11)

Försvarsadvokaten frågar senare i förhöret om Lisbeth Palme tittade sig omkring efter hjälp, något hon svarade jakande på. Frågan "Hittade inte någon?" besvarar hon: "Denna person stod närmast. Jag förstod inte då att skotten var så nära som det tekniskt har visat sig vara fallet. Jag uppfattade att den här personen ... jag kände ett hot. Men det har jag inte nämnt, eftersom det är en icke objektiv iakttagelse. Jag fick ingen hjälp av personen." (protokollet, s. 43) Det framgår även senare i förhöret att Lisbeth Palme talar om två personer, den stirrande mannen som springer därifrån, och en man i ljusare jacka (s. 49).

Lisbeth Palme beskriver alltså tydligt två personer. Först en stirrande man som hon beskriver detaljerat, och som är den som hon uppfattar som gärningsmannen och pekar ut som Christer Pettersson (se det aktuella tingsrättsprotokollet, s. 17-49, för en helhetsbild). Och sedan en man i ljusare jacka, som såg spensligare ut och vred på huvudet som om han avvisade Lisbeths önskemål om hjälp. I återgivningen av Lisbeth Palmes vittnesmål saxar dokumentärskaparna helt bort beskrivningen av den stirrande mannen. Tittaren får intrycket att det första Lisbeth Palme ser efter att Olof Palme faller ihop är den spenslige mannen som vred på huvudet, och att det alltså är denne som Lisbeth Palme beskriver som Christer Pettersson. Att återge tingsrättsförhöret, en allmän och offentlig handling som är lätt att få tag i, på ett medvetet missvisande sätt, bryter, som Granskningsnämndens praxis utvisar, mot kravet på saktlighet. Här är detta fel särskilt väsentligt, eftersom hela tesen i filmen är att Lisbeth Palme sett Christer Pettersson i dennes egenskap av oskyldigt vittne. (Parentetiskt kan nämnas att marginalrättelsen av "närmar" till "bestämmer" i tingsrättens

protokoll inte har noterats av filmskaparna, som lägger de besynnerliga orden "jag närmar mig för att söka hjälp" i Lisbeth Palmes mun. Det talar för låg förtroget med källmaterialet.) Den som hör återgivningen av förhöret med Lisbeth Palme hör att något väsentligt är bortklippt. Det framstår som oklart vad Lisbeth menar med att det inte fanns någon hjälp att hämta "där"; i denna del syftar ju Lisbeth Palme på personen som dokumentärskaparna har klippt bort. (Ordet "där" finns överhuvudtaget inte i förhörsutskriften, utan är en manipulation i dokumentären.) Det framgår inte vem som den iakttagne mannen skulle se "spensligare ut" än.

III-IV. Jag gör gällande att en grundläggande brist på saklighet är att dokumentärskaparna framför sin tes som om den vore fakta vid flera tillfällen. Man slår utan några reservationer fast att Christer Pettersson "har stått på mordplatsen och mött Lisbeth Palmes blick", att taxichauffören Hans Johansson måste ha sett Christer Pettersson och att Leif Ljungqvist iakttagit Christer Pettersson. Att man i slutet av filmen menar att mannen "sannolikt" är Christer Pettersson förringar inte tittarens intryck att det skulle vara så gott som fastslaget att Christer Pettersson verkligen befunnit sig på mordplatsen.

Förutom Lisbeth Palmes utpekande fäster man i dokumentären stor vikt vid Leif Ljungqvists utpekande av Christer Pettersson. Om denne påstås att han vittnat om att han sett Christer Petterssons och Lisbeth Palmes blickar mötas. Man ställer även Ljungqvists berättelse om mördarens signalement, som denne lämnar till dokumentärskaparna idag, mot vittnet Anders Björkmans vittnesmål i tingsrätten 1989, och menar att Björkman och Ljungqvist torde ha sett två olika personer.

Leif Ljungqvist hördes i rättegångarna mot Christer Pettersson men pekade inte ut denne under huvudförhandlingarna eller i konfrontationen som hölls. Han påstod att Christer Petterssons gång fick honom att känna olustkänslor när han såg konfrontationsvideoupptagningen, men "[d]ärmed har jag icke sagt alltså att han är gärningsman" (protokoll vid konfrontation 1989-12-16, betecknat E 9978-k, återgivet på <http://www.itdemokrati.nu/page36j.html>, s. 6). Ljungqvist lämnade i första förhöret, dagen efter mordet, en osäker uppgift om att gärningsmannen "bar någon ytterrock som inte gick enda ner till knäna och [Leif] tror inte det rör sig om någon jacka." Dagen därpå kan Ljungqvist "absolut inte" utesluta "att den flyende var iförd mockapäls, naturfärgad sådan" (se förhör 1986-03-01 med tillägg 1986-03-02, betecknat E 9978-A, återgivet på samma webbsida som nyss angavs).

Av Högsta domstolens beslut i resningsärendet mot Christer Pettersson framgår att nya uppgifter som åberopades var "nya förhör våren 1996 med Leif Ljungqvist och Jan Andersson, vilka då lämnat uppgifter som skall styrka att gärningsmannen är identisk med Christer Pettersson". Högsta domstolens minoritet, som prövade den nya åberopade bevisningen, redogjorde för Ljungqvists utsaga på följande sätt. "Vittnet L.L., som i bil var vid brottsplatsen, har nu uppgett att han till 95 procent kan identifiera C.P. som gärningsman på grund av dennes rörelsemönster efter mordet jämfört med TV-bilder som han sett. J.A., som var med i bilen, har lämnat liknande uppgifter om att C.P:s sätt att vända sig om påminner om gärningsmannens. L.L:s identifiering får visst stöd av vad dennes hustru berättat om makens reaktioner efteråt men motsägs av uppgifter som J.A. lämnat och som avser L.L:s möjlighet att iaktta gärningsmannen." (Högsta domstolens beslut 1998-05-28 i mål nr Ö 4778-97, här återgivet från det mer lättillgängliga referatet i Nytt Juridiskt Arkiv, NJA 1998 s. 321)

I dokumentären har man inte nämnt att Leif Ljungqvist först 1996 menat att han iakttagit just Christer Pettersson på mordplatsen. Tvärtom får tittaren intrycket att Ljungqvist redan under rättegångarna vittnat om att han sett just Pettersson. Dessutom får tittarna inte veta något om att Leif Ljungqvist ändrat sina uppgifter om mördarens signalement, utan denne får oemotsagt hävda att det inte råder någon tvekan om att den flyende mannen hade en blå täckjacka, och därefter diskutera Christer Petterssons blåa täckjacka. Detta är en väsentlig brist, eftersom olika signalementsuppgifter används för att visa att vittnena sett två olika flyende män vid mordplatsen. Således strider det mot kravet på saklighet att inte tydligare redovisa och problematisera Leif Ljungqvists

uppgifter.

Det strider också, som jag varit inne på ovan, mot kravet på saklighet att vid flera tillfällen kategoriskt påstå att mannen Lisbeth Palme och Leif Ljungqvist har sett är just Christer Pettersson, särskilt som påståendet inbegriper en allvarlig anklagelse mot Christer Pettersson om att denne sprang ifrån mordplatsen istället för att hjälpa den döende statsministern.

V. Den mest väsentliga bristen i materialet är urvalet av material som presenteras. Tittaren får intrycket att mordet endast bevittnades av ett fåtal bilburna vittnen, Lisbeth Palme och Anders Björkman, och att vissa av de bilburna vittnena bevittnade en annan person än gärningsmannen.

Mordet bevittnades emellertid även av ett större antal andra personer än de bilburna, av vilka ingen säger sig ha sett en man med Christer Petterssons signalement springa efter mördaren in i gränden på Tunnelgatan efter kanske ett tjugotal sekunder. Per Wallin hörde två smällar och såg en man som sprang upp för Tunnelgatan, varefter han sprang över Sveavägen (se förhör 1986-03-27, betecknat E 161-1, återgivet på <http://www.itdemokrati.nu/page36ae.html>). Liknande uppgifter lämnades av Wallins syster Christina Wallin (se förhör 1986-03-01 och 1986-03-27, betecknade E 167 och E 167-A, återgivna på <http://www.itdemokrati.nu/page36ad.html>). Ulrika Ryttestål, som stod på andra sidan Sveavägen, hörde två snabba skott och såg hur någon sprang upp i gränden när Olof Palme föll ihop och hon såg inte några fler som sprang upp i gränden (se förhör 1986-03-12, betecknat E 1096-1, återgivet på <http://www.itdemokrati.nu/page36ai.html>). Susanne Karlsson, som var i Ulrika Rytteståls sällskap, hörde två skott och såg en person ligga på marken och någon mörklädd person springa därifrån. Hon och Ulrika Ryttestål sprang över Sveavägen direkt (se förhör 1986-03-12, betecknat E 1096-2, återgivet på <http://www.itdemokrati.nu/page36aj.html>). Lars Jeppsson befann sig vid korsningen Luntmakargatan-Tunnelgatan och såg Olof Palme segna ner efter att ha hört två knallar. Han hörde en kvinna skrika och upptäckte en mansperson komma springande från platsen och upp för trapporna mot Malmskillnadsgatan (se bl.a. förhör 1986-03-01, betecknat E 15, återgivet på <http://www.itdemokrati.nu/page36am1.html>). Jeppsson har alltså inte sett två springande män. Sirpa Lindgren, som stod på andra sidan Sveavägen, hörde två smällar och såg en man ligga på marken. Folk skyndade till platsen. Hon såg inte någon springa längs Tunnelgatan; samtliga personer i området skyndade mot den liggande (se förhör 1986-03-12, betecknat E 1146-1, återgivet på <http://www.itdemokrati.nu/page36af.html>).

Åtskilliga andra vittnesmål skulle kunna anföras om förloppet på mordplatsen, även från passagerarna i de olika bilarna. Denna korta sammanställning visar emellertid tillfyllest att vittnesmålen talar emot att mer än en man sprang in i gränden på Tunnelgatan några sekunder efter skottlossningen. Det strider enligt min mening mot kravet på saklighet att dels inte redovisa att dessa vittnen överhuvudtaget existerar, och att dels inte redovisa att dessa vittnen inte har sett två män springa från mordplatsen (eller, i Lindgrens fall, någon man som senare springer in i gränden). (Ett vittne, Charlotte Liljedal, passagerare i Anders Delsborns bil, svarar på förhørsledarens fråga om någon springer efter "[d]en här mannen som försvinner in i trapphuset här" att "det var någon som sprang efter en bit men sedan hade jag mina blickar riktade åt ett helt annat håll"; se förhör 1986-03-03, betecknat E 17-4, återgivet på <http://www.itdemokrati.nu/page36g.html>. Denna oklara utsaga är allt som skulle kunna stödja tesen om två springande män.)

Sammanfattningsvis menar jag att programmet brustit i saklighet genom att:

- I. felaktigt redovisa vilken information man fått från Trafikkontoret och att "resultatet" av en "undersökning" därstädes lett till att dokumentärfilmarna "med säkerhet" kan uttala sig om förloppet på mordplatsen.
- II. felaktigt återge Lisbeth Palmes vittnesmål och klippa bort den man hon beskriver och utpekar som Christer Pettersson.
- III. felaktigt påstå att Leif Ljungqvist "vittnat" om att han sett Christer

Pettersson, och inte redovisa omständigheter som sätter Ljungqvists utsaga i tvivel, som dennes ändrade signalementsuppgifter och det faktum att han pekade ut Pettersson först 1996.

IV. kategoriskt uttala att Christer Pettersson befunnit sig på mordplatsen och iakttagits av flera vittnen, och alltså påstå att Christer Pettersson avvek från platsen istället för att undsätta den döende statsministern.

V. inte redovisa att andra vittnesuppgifter finns från fotgängare och att dessa (och andra vittnesmål) emotsäger tesen om två män som sprang från mordplatsen.

Mest väsentliga av dessa är I och II, som ju består av direkt manipulation av information från myndigheter. Tittaren får intrycket att en myndighet understött dokumentärskaparnas idéer om trafiksignalerna, trots att det i själva verket är uppgifter från dokumentärskaparna som styrde den information som Trafikkontoret lämnat. Trafikkontoret har överhuvudtaget inte kunnat "undersöka hur trafiksignalerna på Sveavägen fungerade 1986" och redovisa "resultat" om detta. Lisbeth Palme påstås i ett offentligt förhör ha pekade ut Christer Pettersson som en man som avvisade hennes önskemål om hjälp, när hon i själva verket pekade ut Pettersson som en helt annan man, som dokumentärfilmarna helt klippte bort vid (den i övrigt bristfälliga) återgivningen av förhöret.

Program om det uppklarade mordet på statsminister Olof Palme har ett stort allmänintresse och det är därför viktigt att tittarna inte utsätts för medvetna manipulationer och vilseledande urval. Här har vilseledande och felaktiga uppgifter lagt grunden för dokumentärskaparnas framlagda teori. Detta är olyckligt.